

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. Диляна Мичева

Ръководител на катедра „Сценична реч“

НАЦИОНАЛНА АКАДЕМИЯ ЗА ТЕАТРАЛНО И ФИЛМОВО ИЗКУСТВО (НАТФИЗ)

Относно: Конкурс за доцент по научна специалност /професионално направление/ 8.4. "Театрознание и театрално изкуство" (Сценична реч) в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“, София

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на факултет „Сценични изкуства“ на НАТФИЗ.

2. Информация за кандидатите в конкурса

Единственият кандидат д-р Валерия Кардашевска и завършила през 1998 г. НАТФИЗ " Кр. Сарафов" – актьорско майсторство, през 1999 г. - НАТФИЗ " Кр. Сарафов" – магистратура по актьорско майсторство, през 2008 г. е защитила дисертация за придобиване на докторска степен.

- Работа: 2000 - 2005 г. в Драматичен театър „Ив. Радоев“ – гр. Плевен актриса
От 2006 г. в Театрален Колеж „Л. Гройс“ – преподавател по актьорско майсторство.
От 2008 г.- 2012 г. в Национално Училище за Танцово Изкуство, преподавател по акт. майсторство.
От 2008 г. играе на сцената на ОТ „Възраждане“ .
От 2010г. в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ – преподавател в катедра „Сценична реч“.
- Заемани академични длъжности
1998 – 1999 г. – Педагогическа практика в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ с ръководител проф. Н. Сейкова.
2005 – 2006 г. - Педагогическа практика в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ в рамките на докторската степен на обучение.
От 2006 г. – преподавател по актьорско майсторство в ТК „Л. Гройс“.
2008 – 2012 г. – преподавател по актьорско майсторство в НУТИ – София.
2010 г. – гост-преподавател в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, катедра „Сценична реч“.
От 2011 г. – щатен преподавател в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ като гл. асистент в катедра „Сценична реч“.
2006 – 2014 г. - В ТК „Л. Гройс“ е асистент на проф. Н. Сейкова, клас АДТ, преподавател по „Актьорски тренинг“.
2008 – 2012 г. в НУТИ, София, в специалност Модерен танц е преподавател по Актьорско майсторство.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Д-р Валерия Кардашевска има дългогодишна професионална реализация с ярки художествено-творчески изяви:

Значими роли в театъра

1996 г. - “Хладнокръвно в Уест Сайд”, мюзикъл, Беки, реж. Б. Панкин;

1998 г.- „Нищожно количество болка”- Ч.Буковски, реж. Пл.Кьорленски, Нанси ;
 „Президентска опера”, мюзикъл, Поли, реж. Б.Панкин;
 1999 г. - „Сластно, страстно и горчиво”- А. Оуен, Джеси, реж. Н. Ламбрев;
 „Кланица” – Ст. Мрожек, флейтистката, реж. Н. Ламбрев;
 2000 г. – „Двубой” - Ив. Вазов, Райна, реж. Н. Ламбрев; „Едмънт” Д. Мамет,
 гадателката, реж. Н. Ламбрев;
 2001 г. – „Фарът” – С. Комитски, Мила, реж. С. Комитски;
 2002 г. - „Здравей и сбогом” – Ат. Фюгарт, Хестер, реж. С. Комитски; „Viva Verdi”
 – музикално-пластичен спектакъл, реж. Ж. Желязков;
 „Златният храм” – Сали , реж. Ел. Баева;
 2003 г. – „Срещнали се луди, млади” – по народни песни, реж. проф. Н. Сейкова;
 „Татуирани души” – Горан Стефановски, Клодия, реж. Д. Дешев;
 2004 г. – „Трима на люлката” – Л.Лунари, чистачката, реж.В.Бояджиев; “Мавзолей”
 – В. Маргаритов, внучката, реж. Пл. Панев;
 2008 г. - „Табу” – К. Джераси, Сали, реж. Г. Михалков;
 2010 г. - „Саквояж доктора Чехова” – по разкази на А.П.Чехов, Пенсне, реж. А.
 Назаренко;
 2014 г. - „Красавиците“ реализиран на сцената на театър „Сълза и смях“, режисьор
 проф. Н. Сейкова, автор Анна Топалджикова, игран сезон 2014-2016 г.
 Значими роли в киното:
 1997 г. - “Англия, моя Англия” - Английска кино-продукция, епизодична роля, реж.
 Т. Палмар;
 2004 г. - “Играчките” – Канадска кино-продукция, Келли, реж. Т. Николао;
 2004 г. - “Църква за вълци” – Веселина, реж. Н. Ламбрев;
 2017 г. - “Вездесъщият” – Ани, реж. Ил. Джевелеков.

Кандидатът отговоря на всички изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, регламентирани в Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане, както и на вътрешния Правилник за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАТФИЗ „Кр.Сарафов”. Кандидатът е изпълнил задължителните изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ както следва:

- Има придобита научна степен „доктор“;
- Представила е публикуван монографичен труд „ Българският песенен фолклор – етап от обучението по сценична реч“
- Преподавател е в НАТФИЗ „Кр.Сарафов“ над пет години

Кандидатът д-р Валерия Кардашевска е изпълнила изцяло необходимите количествени и качествени критерии за заемане на академичната длъжност „доцент“, както следва:

1. Показатели свързани с учебната дейност

а) Аудиторни и извънаудиторни занятия

1998-1999 г. – Педагогическа практика в НАТФИЗ „Кр. Сарафов” с ръководител проф. Н. Сейкова;
2005-2006 г. - Педагогическа практика в НАТФИЗ „Кр. Сарафов” в рамките на докторската степен на обучение;
От 2006 г. – преподавател по актьорско майсторство в ТК „Л. Гройс”;
2008 – 2012 г. – преподавател по актьорско майсторство в НУТИ – София;
2010 г. – гост-преподавател в НАТФИЗ „Кр. Сарафов”, катедра „Сценична реч”;
От 2011 г. - гл. асистент в катедра „Сценична реч“ в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ на трудов договор. Работила с класовете на проф. Д. Рускова - АКТ, проф. Б. Лунгов - АКТ, проф. Ив. Христов - АДТ, проф. М. Младенова - АДТ, доц. М. Енчева - АКТ, доц. Ж. Пашова - АКТ, доц. П. Стоилова - ТТ, доц. Яс. Вълчанов - ТТ, в магистърската програма по ПР с ръководител проф. Д. Борисова в дисциплините – Техника на говора, Правоговор и Художествено слово;
2006 - 2014 г. - асистент на проф. Н. Сейкова в ТК „Л. Гройс“;
2008 -2012 г. в НУТИ София, преподавател по Актьорско майсторство;
2014 г. – Обучителен курс - Говорна комуникация, проведен в Първа инвестиционна банка, ръководител на обучението проф. Ив. Мавродиева;
2017 г. – Обучителен курс в Българско Национално Радио - Видин – работа пред микрофон;
2017 г. – доклад на тема „Език и слово днес“ по време на семинар “Образователната политика – основен фактор за стабилна демокрация в България.” – проведен на 16-17 юни, в гр. Пазарджик, организиран от фондация „Приоритети“ и Фондация „Конрад Аденауер“.

б) Публикации

2011 г. – книга - „Маргарита Дупаринова – обречена да служи на театъра“, изд. Българска книжница;
2012 г. – книга - „Пътища към сцената и екрана – три гледни точки“, съавторство с Н. Сейкова и Св. Добрев, изд. ЗИП;
„Творческата лаборатория на МАРГАРИТА ДУПАРИНОВА (Метод за изграждане на образ)” – Сп. „Ното Ludens”, бр. 11, 2005 г.
„Вдъхновенното слово и Маргарита Дупаринова” – Сп. „Театър”, бр. 1-3, 2007 г.
„Изграждането на образ като част от процеса на актьорското творчество. Съвременен психологически дискурс.” - Годишник на НАТФИЗ „Кр. Сарафов” – 2006 г.
“Изграждането на пластическа партитура на сценичния образ - част от творческия процес на актьора” – Годишник на Театрален Колеж „Л. Гройс” – 2008 г.
„От мечтата – право в реалността” – Годишник на Театрален Колеж „Л. Гройс” – 2009г.
„Срещи в аудиторията и на сцената” – Сп. „Театър”, бр. 4-6, 2011 г.
„Българският песенен фолклор и актьорско майсторство“ – електронно издание Факел; 2013 г.

2. Научноизследователска дейност

2013 г. - Участие в научен проект "Българската национална идентичност като производна от комуникационната стратегия на театралното зрелище"
2014 г. - „Звучащите думи и тяхната сила да въздействат в комуникационна среда“ електронно научно списание Реторика и комуникация.

3. **Участия в международни и национални форуми**

2004 г. – Участие в спектакъл «Легендата»-представено в дните на Българското изкуство в Лондон на сцената на Royal Albert Hall;

2007 г. – Завършена „Международна лятна театрална школа“, - СТД, худ. ръководител Ал. Калягин;

2007 г. - Участие в танцовия спектакъл „Письма памяти” с реж.-хореограф Ол. Николаев, играна на сцената на ТЦ «На Страстном» в гр. Москва;

2009 г. - Организатор и участник в Международни майсторски класове проведени в ТК „Л. Гройс”;

2010 г. - Участие в Чеховския фестивала „Мелиховская весна” - „Саквояж доктора Чехова” – по разкази на А.П.Чехов, Пенсне, реж. А. Назаренко;

2010 г. – Участие в Московски театрален фестивал „ПостЕфремовско пространство” - „Саквояж доктора Чехова” – по разкази на А.П.Чехов, Пенсне, реж. А. Назаренко;

2011 г. – Кино-академия на Никита Михалков, Москва. Участва в реализирането на два късометражни филма „Смъртта на артиста“ – реж. А. Белянкина и „Чайка“ – реж. Г. Раду.

4. **Обща характеристика на публикувания монографичен труд**

Трудът на д-р В. Кардашевска респектира със своята научна парктико-приложима стойност в обучението на актьора.

Задълбоченото изследване на фолклора като фактор в методическите процеси по сценична реч е едно от основните качества на труда.

Задълбочения професионален подход в търсене на нови изразни средства в изграждане на гласово-говорната техника на актьора кара Кардашевска да разработи своя авторска методика чрез фолклорната игра и словесното действие в българския песенен фолклор.

В I глава „Поглед в методиката на дисциплината *сценична реч*“ в точка 1 авторът проследява и научно обобщава историческото развитие на дисциплината от античната драма до театралните естетики на 19. и 20. век.

Задълбочено са изследвани методическите системи на Станиславски, Гротовски. Оптимално информирана Кардашевска представя развитието на дисциплината *сценична реч* в българския театър от създаването на Държавната театрална школа към Народния театър до днес. Научното изследване и обобщение на процесите в методиките на Н.О. Масалитинов, Б. Дановски, Вл. Трендафилов, Б. Михайлов намира своето място в съвременните изследователски тенденции.

Особен принос в труда е научното представяне на различните практически прийоми в методиките на Р. Роснер, проф. М. Георгиева, проф. К. Зехирева, проф. П. Петров, проф. П. Пенчев, проф. Ив. Чипев, проф. Ел. Сотирова, проф. М. Танев, проф. К. Попов като и на проф. Д. Борисова, проф. Ив. Бенчева, проф. Б. Матанов, проф. Ем. Ангелова.

В точка 2 от I глава авторът изтъква разликата между сценичната и ежедневната реч. В същата точка Кардашевска разглежда мерената реч като средство за овладяване и провокиране на актьорската природа в студента.

Авторът задълбочено проследява и представя базовите характеристики на

фолклорната мерена реч, разглежда стиха като огледало на разказвача певец. Кардашевска споделя: „Според антрополозите обредната магическа реч е изключително в стихотворна форма. Затова и песенният фолклор е задължително в стихотворна форма. Фолклорната мерена реч дава типизиран израз на преживяванията и настроенията на човека като създава образа на конкретното преживяване. В нея имаме стилизиран изказ на вълненията на една цяла общност, синтезирани в конкретен образ.

Направените изводи са отправна точка в търсене и постигане на съвременни педагогически практики с фокус върху българския песенен фолклор. Според Кардашевска: „Многообразието на стъпки и стихотворни форми ме провокира да ги включа като част от обучението на актьорите. Практиката показва, че игровите мотиви и словесното действие, заложили в българския фолклорен наратив, създават една много добра възможност за развитие на широкообхватен комплекс от упражнения като част от цялостната гласово-говорна подготовка на студентите по актьорско майсторство.“

Съществен принос в труда е точка 4 от I глава „Игровият метод – основа на обучението по сценична реч“. На базата на проверения опит в работата с проф. Сейкова – като нейна студентка, а по-късно и като асистент в нейния екип по актьорско майсторство, Кардашевска създава своя авторска методика за изграждане на изпълнителски умения в художественото слово чрез произведения от българския песенен фолклор.

В своите методически похвати авторът надгражда вече утвърдената система за обучение по сценична реч.

Съществен принос в труда са комплексите от упражнения и примери, които са дадени в частта за използване на българския фолклор в игровия метод на обучение: „В моята работа играта се явява форма на актьорско упражнение, подчинено на определена цел, насочено към преодоляването на конкретен проблем или усвояването на нови умения в процеса на обучение по сценична реч. В нея има провокация на въображението, която се явява ключ към вдъхновението и творческата природа на студента. Целта е запазването на единството между словесната и действената задача.“

В III глава авторът представя богат материал за разглеждане характеристиките на българския фолклор. Посочва основните характеристики на фолклора като изкуство: анонимно, масово, изменяемо, вербално: „Многообразието от ситуации и взаимоотношения, богатството и яркостта на фолклорната изразност предоставят възможност тя да послужи като добра основа в обучението по сценична реч“.

В точка 2 и 3 в III глава Кардашевска показва висока компетентност и осведоменост за развитието на обредната фолклорна система: „Българската фолклорна култура е богата на ритуално-обредни практики, наситени с песни и танци, с народни игри с елементи на театралност.“

Принос в труда е сравнителният анализ между фолклорните и театралните форми, разглеждането на фолклорните прояви и театралната игра с трите основни параметъра: действие, превъплъщение, сценично пространство.

Всички съждения, изводи и примери са свързани с основната цел – намиране на

базисна методическа връзка в изграждане на технически изпълнителски умения в сценичната реч чрез българския фолклор. „Включването в обучителния процес на българския песенен фолклор би могло най-пряко да повлияе на комплексното развитие на личността на актьора, да събуди неговото желание за развитие и усъвършенстване на качества като словесното и дикционното умение. Неразривна част от обучението на актьора е интерактивната страна на общуването и играта в група, което стимулира индивидуалната изява на личностните характеристики на актьорите. Това е процес на търсене на знания, потребност от учене и познание, от саморазвитие и самовъзпитание. А потребностите са механизъм с регулиращ характер, който задвижва когнитивно-операционните, нравствено-оценъчните и психо-динамичните компоненти в личностните ни осъзнавания. Докосвайки се до корените на нацията, до народопсихологията, се събуждат подсъзнателните връзки, провокират се генетично събудени знания и усещания през поколенията.“

Съществен принос в труда е и IV глава „Обогатяване и развитие на словесните изразни средства чрез българския песенен фолклор“.

В точка 1 от IV глава авторът засяга устройството на гласовия апарат, някои качества на гласа, както и основни моменти в изграждането на говорната и вокалната постановка на актьора. Кардашевска предлага комплекс от упражнения за изграждане на гласови и технически умения на актьора. В същата точка 1 от IV глава се разглеждат основните словесни изразни средства: артикулация, ритъм, интонация. На базата на методиката на проф. М. Танев и на проф. Д. Борисова Кардашевска надгражда своята методика, обогатява работния процес с упражнения за техническото изпълнителско овладяване на словесните изразни средства чрез българския фолклор. „...експресивното богатство на нашето слово се доказва и чрез наличието на огромно разнообразие от неравноделни тактове в музиката. Тези музикални ритми много добре хармонизират в песенното творчество, където словото не само съпътства, но и развива и смислово допълва цялостната музикална картина.“

В точка 2 от IV глава авторът прави преглед на жанровата класификация в българския песенен фолклор.

Съществен принос в труда на Кардашевска е точка 3 от IV глава „Паремии – благопожелания, клетви, пословици, възклицания“.

За първи път в педагогическата практика по сценична реч така задълбочено се изследва ролята на паремиите в процеса на обучение по техника на говора. „Тяхната (на паремиите) изключително кратка форма, наситена до краен предел с емоционална обогатеност, ги прави изключително подходящи за работата в часовете по сценична реч. В тях в много синтезиран вид се съдържат изключително точни, конкретни задачи. Те имат ясно послание и смисъл. Могат да бъдат изпълнявани при огромно разнообразие от обстоятелства, което ги прави богати на темброви, интонационни и ритмически вариации.“

Монографичният труд на д-р Кардашевска е изключително полезно помагало за преподаватели и студенти в НАТФИЗ при подготовката им по сценична реч.

5. Критични бележки и препоръки

Критични бележки и препоръки нямам.

6. Лични впечатления

Познавам Валерия Кардашевска от студентските ѝ години. Още тогава тя се отличаваше със своя талант и чувство за отговорност. Впечатленията ми се затвърдиха при работата ѝ като асистент и щатен преподавател в НАТФИЗ в катедра Сценична реч, на която съм ръководител. Впечатлена съм от многостранните ѝ интереси, професионалната ѝ компетентност и уменията ѝ да общува със студентите и колегите.

7. Заключение

Изхождайки от всичко казано дотук, категорично заставам в подкрепа на д-р Валерия Кардашевска и нейния труд „Българският песенен фолклор – етап в обучението по сценична реч“. Убедена съм в приносния характер на текста и препоръчвам на уважаемото жури да одобри д-р Кардашевска за заемане на академичната длъжност „доцент“ в научната специалност Театрознание и театрално изкуство (сценична реч).

Гласувам с ДА.

Подпис:

Дата: 30 август 2018, София